

**Lise Bergh, Dan Holke, Kurt Junesjö
och Erland Olauson:
Arbetsrätten och det nya Europa**

Tidens förlag. Stockholm 1995.

**Birgitta Nyström:
EU och arbetsrätten.**

Publica. Stockholm 1995.

I och med Sveriges integrering med Europa har omfattningen av den litteratur som behandlar EG-rätten tilltagit. Denna utveckling gör sig gällande även på det EG-arbetsrättsliga området. Två nyutkomna böcker på detta område är *Arbetsrätten och det nya Europa* av Lise Bergh m fl och *EU och arbetsrätten* av Birgitta Nyström. Den förstnämnda är helt ny, medan Birgitta Nyströms bok är en omarbetning och uppdatering av hennes tidigare bok, *EG och arbetsrätten*.

Båda dessa verk behandlar samma område, dvs arbetsrätten inom EU, men böckerna har i viss mån olika profil. Den första är avsedd att fungera som en handbok för praktiker, medan den andra främst är ämnad som lärobok.

Författarna till *Arbetsrätten och det nya Europa* har alla arbetat med arbetsrättsliga frågor genom sitt arbete vid LO-Rättsskydd AB. Författarna påpekar själva att boken är skriven ur ett fackligt perspektiv och att boken förutom att beskriva gällande rätt även ger råd om vad en facklig företrädare bör tänka på vid arbete med EG-rätten (s 7).

Att det är fråga om en praktiskt

handbok, som inte inriktar sig på högre studier, framgår också genom avsaknaden av källhänvisningar. Boken innehåller varken fotnoter eller en mer ingående källförteckning. Det finns dock förteckningar över viktigare direktiv på arbetsmiljöområdet samt EG-domstolens rättsfall, och det finns även enstaka hänvisningar i den löpande texten. Det föreligger en diskrepans mellan benämningarna på rättsfallen i den löpande texten och i rättsfallsförteckningen, vilket medför svårigheter vid användandet av förteckningen. Det skulle ha varit ändamålsenligt med källhänvisningar, och då särskilt litteraturhänvisningar, även för en praktiker. Detta torde vara en förutsättning för att kunna fördjupa sig i de problem med EG-rättslig anknytning som kan uppstå.

Boken innehåller en bilaga med ett urval relevanta EG-rättsliga författningstexter på området. Detta ökar bokens användbarhet som handbok. Jag saknar dock några författningstexter. Särskilt det sociala protokollet och avtalet, som är ett komplement till och i vissa fall helt ersätter den lagtext i Romfördraget som går att återfinna i författningsbilagan.

Boken är disponerad på ett tämligen

traditionellt sätt, om man nu kan tala om tradition inom ett så pass ungt och dynamiskt ämne som EG-arbetsrätten. Vissa särdrag går dock att urskilja. Ämnen som behandlas är bl a arbetstagares fria rörlighet, anställnings- och löneskydd, information och förhandlingar, jämställdhet och arbetsmiljö. Kapitlet om information och förhandlingar behandlar bl a EG-lagstiftning som i svensk litteratur brukar inordnas under ämnet anställningsskydd, såsom direktivet om kollektiva uppsägningar. Eftersom denna lagstiftning behandlar kollektiv arbetsrätt, finner jag denna disposition mycket funktionell.

Som jag tidigare nämnt har författarna valt ett praktiskt perspektiv. Förutom att framställningen beskriver gällande rätt har särskilt utvalda frågeställningar, praktiska exempel samt diskussioner om förhållandet mellan EG-rätt och svensk rätt integrerats i bokens olika kapitel. Centrala rättsfall från EG-domstolen presenteras också fortlöpande i framställningen. Detta upplägg skapar förutsättningar för en intressant och idégivande läsning utanför standardformatet samt en praktisk handledning. Till detta kommer att författarna i bokens avslutande kapitel på ett förtjänstfullt sätt koncentrerat sig på att ge råd till den facklige praktikern i dennes arbete i frågor som kan uppkomma inom EG-arbetsrätten, t ex hur EG-rätten kan åberopas vid arbetsrättsliga tvister i Sverige.

Författarna understryker inledningsvis nödvändigheten av att skaffa sig kunskaper om EUs uppbyggnad och EG-rättens huvuddrag rent allmänt för att kunna förstå de arbetsrättsliga reglerna och sätta in dem i sitt samman-

hang. De understryker vidare att de grundläggande EG-rättsliga principerna i hög grad påverkar arbetsrätten (s 7 f). Jag delar till fullo författarnas uppfattning i denna fråga. Dessvärre kan jag inte se att denna nödvändighet beaktats i boken. Författarna har visserligen valt att disponera boken så att den inledningsvis beskriver hur EU är uppbyggt, dess institutioner och hur EG fungerar rättsligt, men denna beskrivning är ytterst summarisk. Jag saknar särskilt i samband med redogörelsen av EGs rättssystem en genomgång av kollektivavtalet som rättskälla inom EG-rätten och därvid bl a med vilka medel det är möjligt att införliva EG-direktiv med nationell rätt. I detta sammanhang skulle det ha varit belysande att jämföra det svenska kollektivavtalssystemet med andra EU-länders system. EG-domstolen har t ex i olika sammanhang godkänt s k utsträckta eller allmängiltiga kollektivavtal; ett system som inte används i Sverige. I och med att boken behandlar förhållandet mellan EG-rätt och svensk rätt är denna fråga relevant som bakgrund, särskilt då den svenska arbetsrätten i stor utsträckning regleras genom kollektivavtal.

Ett intressant ämne som behandlas ingående i boken är frågan om s k social dumpning. Det behandlas framför allt i det kapitel som författarna valt att kalla "Föreningsrätt och fackliga stridsåtgärder". Här utgår boken från ett svenskt perspektiv, och det bör understrykas att föreningsrätt och stridsåtgärder är frågor som i princip inte inryms i EGs verksamhetsområde, utan det har lämnats till medlemsländerna att nationellt reglera dessa frågor. Medlemsländerna måste dock tillse att den nationella re-

gleringen inte strider mot EG-rätten. Vid behandlingen av social dumpning behandlas särskilt den svenska s k Lex Britannia-lagstiftningen och författarna analyserar frågan om denna lagstiftnings förenlighet med EG-rätten (s 85 f). I detta sammanhang vill jag understryka att även om bokens syfte är att vara en praktisk handbok för arbetstagsidan måste kravet på objektivitet upprätthållas vid en juridisk analys. Jag anser dock att författarna inte lyckats uppfylla detta krav. Som de mycket riktigt påpekar har det från olika håll ansetts att Lex Britannia-lagstiftningen strider mot EG-rätten. De konstaterar därefter utan omsvep att detta påstående är felaktigt av de skäl som sedan anges i analysen, utan att det med önskvärd tydlighet framgår att detta är författarnas subjektiva ståndpunkt.

I den analys som sedan följer har författarna valt att inte nämna väsentliga fakta som talar för den motsatta ståndpunkten. Ett exempel är att de återoppar en utredning, som gjorts i frågan på uppdrag av regeringen (Ds 1994:13), som belägg för sin ståndpunkt. Av boken framkommer dock inte att utredningsmannen uttryckt att frågan om den svenska Lex Britannia-lagstiftningen är förenlig med Sveriges internationella åtaganden inte är möjlig att säkert besvara, och att hans överväganden endast är ett försök till ställningstagande i frågan (se s 362 f i utredningen). Ett annat exempel är redogörelsen av en dom från EG-domstolen, *Rush Portuguese-fallet*, där författarna inte nämner att den form av kollektivavtal som EG-domstolen omtalar, inte till fullo överensstämmer med det svenska kollektivavtalssystemet,

varför några säkra slutsatser ur ett svenskt perspektiv inte kan dras från rättsfallet.

I övrigt innehåller boken två kapitel om internationell privaträtt; ett om behörig domstol och ett om lagval. Detta ämne är av stor vikt, framför allt för den praktiker som för domstolsprocesser i arbetsrättsliga tvister med internationell anknytning, och är väl värt det utrymme som lämnats åt det i boken.

Mitt samlade omdöme om boken är att den är lättillgänglig och relevant, även om den inte är lämpad för djupare studier. Boken är något ojämn beträffande den omfattning och intensitet som ägnats de olika frågorna. Författarna har utöver standardformatet valt att lägga särskild vikt vid väsentliga och intressanta ämnen. Framställningen är inspirerande och ger upphov till åtskilliga idéer och uppslag. Det sistnämnda beror på det i viss mån annorlunda upplägget av framställningen, med praktiska exempel, särskilda frågeställningar och råd till praktiskern. Framställningen kan dock fungera utmärkt som handbok för den praktiker som vill få kunskap om EG-arbetsrättens innehåll. Bristen på källhänvisningar gör emellertid att den läsare som vill fördjupa sig i ämnet eller särskilda frågor bör vända sig till annan litteratur.

Författaren till *EU och arbetsrätten*, Birgitta Nyström, är docent i arbetsrätt vid Lunds universitet. Enligt författaren är boken "i första hand avsedd för undervisning på högskolenivå, men bör vara av värde även för arbetsmarknadens parter, praktiker och andra som vill få mera information om de tankesätt och regler på det arbetsrättsliga området,

som möter oss på den allt mer internationaliserade arbetsmarknaden" (s 10).

Boken är, i enlighet med författarens ambition, utplagd som en lärobok och är enligt min mening mycket väl lämpad som sådan. Författaren har i framställningen valt att dela upp boken i två avdelningar; den första delen innehåller bakgrund och allmänna och principiella frågor och den andra behandlar den materiella regleringen. Framställningen har, enligt författaren själv, "...disponerats enligt traditionell svensk modell" (s 17). Dispositionen har dock anpassats till den föreliggande arbetsrätten inom EU, vilken långt ifrån är heltäckande, varför det inte är möjligt att fullt ut tillämpa en traditionell svensk modell.

Framställningen innehåller en fortlöpande gedigen och omfattande genomgång av EG-domstolens praxis. Även författaren till denna bok har, utöver en redogörelse för EG-rätten, sett på förhållandet till svensk lagstiftning. Detta medför en ökad förståelse för ämnet, men jag saknar i de avsnitt som särskilt behandlar den materiella EG-arbetsrätten en fortlöpande relatering till svensk rätt. Författaren har istället valt att behandla förhållandet mellan EG-rätt och svensk rätt i särskilda avsnitt och då främst noterat skillnader mellan de två systemen och ändringar som genomförts i svensk rätt till följd av EG-rätten. Det jag efterlyser är snarast en integrering; EG-arbetsrätten är trots allt numera en del av den svenska arbetsrätten. En sådan integrering skulle t ex varit givande i samband med frågan om vad som är att se som offentlig tjänst enligt artikel 48 i Romfördraget angående arbetstagaras fria rörlighet. Enligt EG-domsto-

len omfattas bl a tjänster där offentlig myndighet utövas. I detta sammanhang hade det varit intressant med en kommentar om förhållandet till det svenska begreppet "myndighetsutövning".

Birgitta Nyströms bok innehåller, till skillnad från den andra här anmälda boken, ingen författningsbilaga. Den innehåller dock ett i allt väsentligt fullständigt register över EG-rättsakter på arbetsrättens område. Vidare innehåller boken förteckningar över källor och litteratur samt rättsfall. Den innehåller också, i form av fotnoter, nyttiga referenser och då särskilt litteraturhänvisningar, vilket gör den mycket användbar för den som vill fördjupa sig i ämnesområdet.

Den första delen i boken behandlar frågor om utveckling och rättsbildning inom EU, EG-rättens källor, EG-arbetsrätten på ett mer allmänt plan, genomförandet av EG-rätt och svenska rättskällor, den sociala dimensionen samt de fyra friheterna och social dumpning. Den ger läsaren en fyllig redogörelse av den historiska bakgrunden och utvecklingen av EG-rätten samt en beskrivning av det EG-rättsliga systemets uppbyggnad. Detta medverkar på ett utmärkt sätt till förståelsen för EG-arbetsrättens roll och plats i en EG-rättslig kontext.

Bokens andra del, som beskriver den materiella arbetsrätten, är välskriven och väldisponerad. Den behandlar arbetskraftens fria rörlighet, arbetstagaras medinflytande, jämställdhet, anställnings- och löneskydd samt arbetsmiljö och arbetstid. Boken avslutas med ett kapitel om skiljelinjer och utvecklingstendenser. Här kan jämförelsevis noteras att författaren, till skillnad från

författarna till den andra boken, valt att inordna EG-direktiv angående kollektiva uppsägningar under kapitlet om anställningsskydd, fastän det inte är direkt anställningsskydd som är föremål för reglering i detta direktiv.

Inledningsvis uppger författaren att syftet med framställningen, förutom att redovisa innehållet i de EG-arbetsrättsliga reglerna, är "...att redogöra för de principiella skillnader (och likheter) som finns i synsätt och traditioner mellan de olika EU-länderna och Sverige" (s 17). Förutom det kapitel som allmänt behandlar EG-arbetsrätten och olika arbetsrättsliga modeller kan jag inte se att denna ambition i någon större utsträckning uppfyllts, vilket är att beklaga. Detta eftersom åskådliggörandet av de skillnader som finns mellan de olika medlemsländernas rättstraditioner på samma sätt som den historiska bakgrunden och utvecklingen skapar en större förståelse för arbetsrätten inom EU. De nordiska ländernas traditioner har dock behandlats i olika sammanhang, men då huvudsakligen för att belysa likheterna med svensk rätt, inte skillnaderna.

Mitt samlade omdöme är att denna bok är välskriven och väldisponerad samt bjuder på en omfattande information. Som jag nämnt anser jag att den passar förträffligt som lärobok, men den lämpar sig även för den som vill fördjupa sig i ämnet. Detta beror främst

på de många källhänvisningarna. Vidare anser jag den väl lämpad som handbok för praktikern i dennes arbete. Boken är lättläst, men är bitvis lite väl fak-taspäckad och koncentrerad. Ett uttryck för detta är bristen på integrering mellan EG-rätt och svensk rätt i de avsnitt som behandlar den materiella EG-arbetsrätten. Jag vill dock ännu en gång understryka att den historiska bakgrunden och redogörelsen för EG-rättens struktur, på ett utmärkt sätt medverkar till en ökad förståelse för EU och arbetsrätten.

Tillsammans skapar dessa två böcker en mycket god grund för den som vill vinna kunskap om och förståelse för EUs arbetsrätt. Jag finner det dock alltmer angeläget att den svenska arbetsrätten och EUs arbetsrätt integreras. Detta skulle vara ändamålsenligt ur flera aspekter och det skulle komma både undervisningen och den enskilde praktikern till godo. I och med att Sverige nu är medlem i EU måste dessa områden ses som delar i ett och samma rättssystem, nämligen det svenska. För att skapa förutsättningar för en sådan utveckling är det mycket angeläget att den arbetsrättsliga forskningen antar utmaningen att ägna sig åt detta viktiga och dynamiska område.

Jur kand **Lena Maier**
Arbetslivsinstitutet